

Μια Μάγκα αριθμεί σαράντα με πενήντα άτακτους οπλοφόρους. Τους έλεγαν μάγκες. Και τον αρχηγό τους, Μαγκάζη. Καμιά εικοσαριά μάγκες έφτιαχναν ένα μπουλούκι. Στα υψώματα του χωριού Πέτα, μάγκες των κλεφτών είχαν ακροβολιστεί. Με αρχηγό τον Γώγο Μπακόλα. Για την πρότερή του δράση, το δημοτικό τραγούδι αφηγείται:

«Νάμουν μια πετροπέρδικα στου Λαγαρού την βρύση / Να ξύπναγα πολύ ταχιά, δυο ώρες πριν να φέξη, / να πήγαινα και ν' άκουγα τι πόλεμος θα γένει. / Τ' είναι ο αχός που γίνεται κ' η ταραχή μεγάλη. / Γώγος Μπακόλας πολεμάει μ' εννιά χιλιάδες Τούρκους. / Δεν είναι κρίμα κ' άδικο και ανομιά μεγάλη / να πολεμούν οι εκατό με εννιά χιλιάδες Τούρκους; / Γώγος έβαλε φωνή από το μετερίζι: / για πολεμάτε δυνατά και σκούζτε τα μεγάλα / να ραϊστούνε τα βουνά και να σκιστούν οι κάμποι, / για να γλιτώσουν την σκλαβιά τόσα γυναικόπαιδα / που κυνηγιούνται σαν τ' αρνιά και σκούζουν και βελάζουν».

Ήταν τότε που οι πολιορκημένοι από τους Τούρκους Σουλιώτες ζήτησαν βοήθεια για να αντεπιτεθούν και να λύσουν την πολιορκία. Στις 23 Μαΐου 1822, ελληνικός στρατός αποβιβάστηκε στο Μεσολόγγι. Προχώρησαν και στάθμευσαν στη θέση Λάσπη. Οι 560 από αποτελούσαν τακτικό στρατό, οι 93 ήταν ξένοι φιλέλληνες και οι υπόλοιποι μπουλούκια. Στο χωριό Κομπότι τους επιτέθηκε τουρκικό ιππικό από 500 άνδρες. Ο Μάρκος Μπότσαρης με τους δικούς του κι ο Γερμανός στρατηγός Νόρμαν με τους φιλέλληνές τους τούς τσάκισαν. Ήταν 10 Ιουνίου του 1822. Έντεκα μέρες αργότερα, μετακινήθηκαν στη θέση Πλάκα, περίπου στη μέση της διαδρομής Κομπότι – Σούλι. Εκεί, τους επιτέθηκαν (29 του μήνα) επτά ή οκτώ χιλιάδες Τούρκοι. Οι Έλληνες αντιστάθηκαν τέσσερις ώρες. Κάμφθηκαν, όταν έφτασαν από τα Γιάννενα νέες τουρκικές ενισχύσεις. Ο Μάρκος Μπότσαρης, με 32 άνδρες, διέφυγε στο χωριό Πέτα. Μαζεύτηκαν και οι υπόλοιποι εκεί.

Ήταν Ιούλιος του 1822 και οι Τούρκοι ήθελαν να τελειώνουν με την επανάσταση των Ελλήνων. Ο Δράμαλης με το ασκέρι του προχωρούσε κιάλας προς την Πελοπόννησο, όπου η μοίρα κι ο Κολοκοτρώνης τον περίμεναν, στα Δερβενάκια. Στην Ήπειρο, ο Ομέρ Βρυώνης κι ο Κιουταχής συγκέντρωναν στρατό επτά με οχτώ χιλιάδες άνδρες, σκοπεύοντας να χτυπήσουν στο Πέτα της Άρτας, όπου είχαν συγκεντρωθεί Έλληνες και φιλέλληνες. Υπεύθυνος εκεί, ο Αλέξανδρος Μαυροκορδάτος βρισκόταν στο χωριό Λαγκάδα. Στο Πέτα, περίμεναν την τουρκική επίθεση και κουβέντιαζαν το πώς θα την αποκρούσουν. Κατέληξαν στον σχηματισμό δυο γραμμών άμυνας. Η πρώτη ορίστηκε να τοποθετηθεί σε χαμηλούς λόφους, μπροστά στο χωριό. Εκεί παρατάχθηκαν ο «τακτικός στρατός» στο κέντρο (με δυο κανόνια και δέκα πυροβολητές), κάτω από τις διαταγές του Ιταλού συνταγματάρχη Πέτρο Ταρέλα, αριστερά οι φιλέλληνες υπό τον Αντρέα Ντάνια και δεξιά οι «Έλληνες του

εξωτερικού» (Επτανήσιοι, Κεφαλλονίτες κυρίως) με διοικητή τον Σπύρο Πανά: Συνολικά γύρω στους 600 άνδρες, με επικεφαλής τον Γερμανό στρατηγό, Κάρολο Νόρμαν. Η δεύτερη γραμμή άμυνας ορίστηκε στους λόφους πίσω από το χωριό. Την απάρτιζαν περίπου 1.500 άτακτοι: Αριστερά, ο Μάρκος Μπότσαρης με τους Σουλιώτες του, στο κέντρο ο Βαρνακιώτης κι ο Βλαχόπουλος με τους άνδρες τους και δεξιά ο Γώγος Μπακόλας με τους δικούς του.

Οι Έλληνες στους πίσω λόφους ξεκίνησαν να φτιάχνουν ταμπούρια. Στα χαμηλά, καμιά αμυντική πρόνοια δεν λαμβανόταν. Οι φιλέλληνες σκόπευαν να πολεμήσουν σε ανοιχτή μάχη. Οι Έλληνες προσπαθούσαν να τους εξηγήσουν ότι το καλύτερο ήταν η σύγκρουση να γίνει στους λόφους, όπου το τουρκικό ιππικό δεν μπορούσε να δράσει. Ο Σπυρίδων Τρικούπης διασώζει τις απαντήσεις: «Ημείς έχομεν τα στήθη μας προμαχώνα», είπε ο Ντάνια στον Γώγο Μπακόλα. «Ηξεύρομεν και ημείς να πολεμώμεν», δήλωσε ο ο Ταρέλα στον Βλαχόπουλο.

Αποτέλεσμα της αποκοτιάς των φιλελλήνων στην οργάνωση της άμυνας στο χωριό Πέτα ήταν να εκδηλωθεί έντονη δυσαρέσκεια στις τάξεις των Ελλήνων. Η ελληνική τακτική ήταν άμυνα στα ταμπούρια και γιουρούσια, όποτε το επέτρεπαν οι περιστάσεις. Οι φιλέλληνες ποντάριζαν στη σφιχτή παράταξη σε μάχη σώμα με σώμα. Προμαχώνες στήθηκαν μόνο στα υψώματα που είχαν αναλάβει να υπερασπιστούν τα μπουλούκια των Ελλήνων, ενώ, στα χαμηλά, οι ξένοι υπολόγιζαν στην πολεμική τους τέχνη και στα δυο πυροβόλα («αλίμονο στους Τούρκους που θα πλησιάσουν τα κανόνια μου», είχε δηλώσει ένας από αυτούς). Καμιά πρόνοια για οχυρώσεις δεν υπήρχε στην πρώτη γραμμή άμυνας.

Στην Άρτα, οι Τούρκοι συγκέντρωναν στρατό. Ρεσίτ πασάς (Κιουταχής) και Ισμαήλ πασάς Πλιάσσας ήθελαν να τελειώνουν μια ώρα αρχύτερα με την επανάσταση. Στην Άρτα είχαν μαζευτεί επτά με οχτώ χιλιάδες Τούρκαλβανοί. Με τους Έλληνες και τους φιλέλληνες να μην ξεπερνούν τους 2.100, η αναλογία ήταν τρεις με τέσσερις προς ένα. Βασισμένοι στην μεγάλη αριθμητική τους υπεροχή, ο Κιουταχής κι ο Ισμαήλ σχεδίασαν να πραγματοποιήσουν την επίθεση με τις δυνάμεις τους να σχηματίζουν ημικύκλιο έχοντας στόχο να κυκλώσουν τους αμυνόμενους υπερασπιστές του χωριού Πέτα και να τους εκμηδενίσουν.

Ξημερώματα, 4 Ιουλίου του 1822, οι Τουρκαλβανοί φάνηκαν μπροστά στην πρώτη γραμμή άμυνας. Η πρώτη επαφή έγινε με τους άνδρες του Αντρέα Ντάνια, που υπεράσπιζαν το

αριστερό άκρο της παράταξης και κατόρθωσαν να μείνουν στις θέσεις τους, χωρίς να υποχωρήσουν. Η μάχη γενικεύτηκε με το σώμα τακτικού στρατού των Ελλήνων που διοικούσε ο Πέτρο Ταρέλα, και εκείνο των Επτανήσιων, υπό τον Σπύρο Πανά, να αντεπιτίθενται με σφοδρότητα. Η ζημιά που κατάφεραν στους επιτιθέμενους ήταν τόσο μεγάλη, ώστε οι επικεφαλής των Τούρκων διέταξαν υποχώρηση για να ανασυνταχτούν.

Η πρώτη επίθεση των τουρκικών δυνάμεων εναντίον των υπερασπιστών του χωριού Πέτα, έξω από την Άρτα, αντιμετώπιστηκε με βαριές για τους επιτιθέμενους απώλειες. Οι Τούρκοι ανασυντάχθηκαν και επιτέθηκαν πάλι. Ήταν 4 Ιουλίου 1822. Η μάχη γενικεύτηκε και συνεχιζόταν σφοδρή. Ο Ρεσίτ πασάς ζήτησε να πάνε εκεί νέες ενισχύσεις από την Άρτα. Κι έστειλε σώμα 2.000 ανδρών να χτυπήσει τους αμυνόμενους από τα νότια. Επιτέθηκαν αυτοί στον λόφο, στα δεξιά των ατάκτων, εκεί που βρισκόταν ο Γώγος Μπακόλας. Τους απέκρουσε αλλά είδε να πλησιάζουν κι άλλοι από διαφορετική πλευρά. Κατέβηκε να τους αντιμετώπισει. Στον λόφο έμειναν καμιά δεκαριά άνδρες και το άλογο του Μπακόλα. Περίπου ογδόντα από τους επιτιθέμενους βρήκαν ευκαιρία και πήραν το ύψωμα. Αρχισαν να ανεμίζουν τουρκικές σημαίες και να πυροβολούν ζητωκραυγάζοντας για την αναπάντεχη επιτυχία τους.

Ακολούθησε πανικός. Οι Έλληνες που είδαν τους Τούρκους εκεί όπου έπρεπε να βρίσκεται ο Μπακόλας, υπέθεσαν προδοσία κι άρχισαν να εγκαταλείπουν τις θέσεις τους. Ο Μάρκος Μπότσαρης προσπάθησε να τους μεταπείσει αλλά στάθηκε αδύνατο να το πετύχει. Για να μην περικυκλωθεί, αναγκάστηκε να φύγει κι αυτός με τους δικούς του. Το χωριό Πέτα έπεσε στον στρατό του Ρεσίτ. Χρησιμοποιώντας το ως ορμητήριο, οι Τούρκοι επέπεσαν στο σώμα των φιλελλήνων, που βρέθηκαν στη μέση. Τα δυο κανόνια τους αχρηστεύτηκαν, ενώ το τουρκικό ιππικό βρήκε χώρο να κινηθεί. Ακολούθησε πραγματική σφαγή. Ο Σπύρος Πανάς σκοτώθηκε εκεί. Ο Ταρέλα διέταξε υποχώρηση. Οι 93 φιλέλληνες αρνήθηκαν να εγκαταλείψουν. Οι άνδρες του τακτικού στρατού προσπάθησαν να διασπάσουν τις εχθρικές γραμμές. Δέχτηκαν τρομερή επίθεση. Οι μισοί επτανήσιοι και το ένα τρίτο των τακτικών, καθώς και ο Ταρέλα, έπεσαν νεκροί. Οι φιλέλληνες συνέχισαν να πολεμούν για δυο ακόμα ώρες. Σκοτώθηκαν οι 68, μαζί τους κι ο Ντάνια.

Βαριά πληγωμένος στη μάχη του Πέτα, ο στρατηγός Κάρολος Νόρμαν κατάφερε να φτάσει

στη Λαγκάδα, όπου βρισκόταν ο Αλέξανδρος Μαυροκορδάτος. «Πρίγκηπα», του είπε: «Το παν απωλέσαμε, πλην της τιμής». Στη μάχη είχαν σκοτωθεί περισσότεροι από χίλιους Τούρκοι. Είχαν, όμως, εξολοθρευτεί οι φιλέλληνες και είχαν πέσει οι μισοί Επτανήσιοι και το ένα τρίτο του «τακτικού στρατού». Στις τάξεις των ατάκτων τα θύματα ήταν ελάχιστα. Σε γράμμα του την ίδια εκείνη μέρα, 4 Ιουλίου 1822, ο Μαυροκορδάτος ανέφερε: «Οι εδικοί μας επήραν τες ράχες και ακόμη δεν είναι γνωστόν, πού ευρίσκονται».

Αρχικά, η αιτία της καταστροφής στο Πέτα αποδόθηκε σε «προδοσία του Γώγου Μπακόλα». Όμως, ο Γώγος πολεμούσε λυσσαλέα και μετά την κατάληψη του λόφου που κρατούσε με τους δικούς του. Ο Μαυροκορδάτος δεν συμμεριζόταν αυτή την άποψη: «η εκστρατεία (...) απέτυχεν από σφάλματα, εις τα οποία σπάνιον είναι να μην υποπέσουν οι άνθρωποι», σημείωνε σε γράμμα του της 12^{ης} Ιουλίου. Ούτε ο Τρικούπης τον θεωρεί προδότη. Και ο Μακρυγιάννης τον επαινεί στα Απομνημονεύματά του.

Ο ίδιος ο Γώγος, όταν έμαθε τι του καταμαρτυρούσαν, επισκέφτηκε τον Μαυροκορδάτο που πρέπει να του είπε ότι τον θεωρεί αθώο. Τα κουτσομπολιά όμως οργίαζαν. Μη αντέχοντας να κατηγορείται άδικα, ο Γώγος πέρασε στην αντίπερα όχθη. Τα βρήκε με τους Τούρκους και τους υπηρέτησε ως τον θάνατό του.

Ο Νικόλαος Σπηλιάδης (1785 – 1862) θεωρεί υπεύθυνο της καταστροφής τον ίδιο τον Αλέξανδρο Μαυροκορδάτο. Γράφει: «Ότε οι ανδρείοι εκείνοι (φιλέλληνες) κατεκόπτοντο, μετά των Ελλήνων πολεμούντες τους Τούρκους, ο αρχηγός ήτο μακράν του πεδίου της μάχης, κατά μίμησιν των πλειοτέρων ολιγαρχικών, οίτινες, αν και στρατηγών φέροντες δίπλωμα, αφίστανται πάντοτε σχεδόν πόρρω των μαχών...».

Κύριες αιτίες της καταστροφής ήταν η έλλειψη συντονισμού και οι περί μαχών διαφορετικές αντιλήψεις Ελλήνων και φιλελλήνων.

(Ελεύθερος Τύπος, 25 – 29.6.2013)

